

УДК 343.101

Дмитро СВОЯК,
суддя Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду
Київської області, викладач Національної школи суддів
України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУЛЮВАННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ В ОБВИНУВАЛЬНОМУ АКТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В СУДОВОМУ РОЗГЛЯДІ

Пункт 5 частини другої ст. 291 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1] вказує на необхідність зазначення в обвинувальному акті поряд з іншими відомостями формулювання обвинувачення. Однак поняття «формулювання обвинувачення» законодавчо чітко не визначено.

У статті пропонується закріплення єдиної формули та визначення формулювання обвинувачення, а також правових наслідків їх недотримання при складенні обвинувальних актів, їх розгляду в суді першої інстанції та при перегляді судових рішень, прийнятих за результатами такого розгляду, у судах апеляційної та касаційної інстанцій.

З часу набрання чинності КПК України склалась неоднакова судова практика щодо визначення поняття «формулювання обвинувачення», його викладення в обвинувальному акті, а також встановлення апеляційними та касаційним судом підстав для скасування судових рішень у разі неза-

значення або неналежного зазначення формулювання обвинувачення в обвинувальному акті. Це створює підґрунтя для порушення низки прав учасників кримінального провадження.

Метою статті є запропонувати визначення «формулювання обвинувачення» у кримінальному процесі, розкрити його значення у судовому розгляді як у суді першої інстанції, так і при перегляді рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій, що дасть змогу усунути неоднаковість судової практики, підвищити гарантії дотримання прав учасників кримінального провадження та його загальних засад.

Дослідженню проблеми «формулювання обвинувачення» у вітчизняній правовій доктрині приділялась увага у працях П. П. Андрушка, В. О. Гринюка, Д. О. Дзюби, В. П. Мікуліна, В. Л. Ортинського, Є. В. Фесенка та ін.

Пунктом 5 частини другої ст. 291 КПК України визначено, що обвинувальний акт має містити відомості на рівні з викладом фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення.

Тим самим законодавець, визнавши обов'язковість цих елементів змісту обвинувального акта, виокремив їх з-поміж інших відомостей, вказавши окремим пунктом, та встановив, що вони не є тотожними.

Чітка вказівка в чинному КПК на необхідність зазначення формулювання обвинувачення в обвинувальному акті є новою щодо положень ст. 223 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України 1960 р.), де вказувався зміст описової та резолютивної частин обвинувального висновку. При цьому в частині четвертій цієї статті зазначалось про викладення у резолютивній частині висновку суті пред'явленого обвинувачення з зазначенням статті кримінального закону, яка передбачає даний злочин [2].

Про формулювання обвинувачення у КПК України 1960 року зазначалося лише у ст. 334. При цьому розрізнялося формулювання обвинувачення, що визнавалось судом доведеним (для обвинувального вироку), та яке пред'являлось підсудному і визнавалось судом недоведеним (для виправдувального вироку) [2].

Аналіз положень КПК України 1960 року, а також судової практики викладення вироків за його правилами дає підстави стверджувати, що «обставини справи, як їх встановлено на досудовому слідстві», що мав містити обвинувальний висновок (частина друга ст. 223 КПК України 1960 р.), відповідає «викладу фактичних обставин кримінального правопорушення,

які прокурор вважає встановленими» в обвинувальному акті (п. 5 частини другої ст. 291 КПК України), а «суть пред'явленого обвинувачення» (частина четверта ст. 223 КПК України 1960 р.) кореспондується із «формулюванням обвинувачення, визнаного судом доведеним» у мотивувальній частині вироку (ч. 1 ст. 334 КПК України 1960 р.) та співвідноситься із «формулюванням обвинувачення» в обвинувальному акті та вироку (п. 5 частини другої ст. 291, п.п. 1, 2 частини третьої ст. 374 КПК України). «Правова кваліфікація кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає п. 5 частини другої ст. 291 КПК України, є більш чітким визначенням вимоги зазначення «статті кримінального закону, яка передбачає даний злочин», що мав містити обвинувальний висновок (частина четверта ст. 223 КПК України 1960 р.).

КПК України 1960 року не містив чіткої вказівки щодо зазначення у мотивувальній частині вироку (ст. 334) посилань на норму кримінального закону, за яким підсудного визнано винним, а визначав це елементом лише резолютивної частини обвинувального вироку (ч. 1 ст. 335).

Невизначеність змісту формулювання обвинувачення за КПК України 1960 року та в судовій практиці були предметом розгляду й Верховним Судом України при перегляді кримінальних справ, але чіткого визначення цього поняття не наводилось [3].

Аналогічні приписи містяться й у ст. 374 КПК України, а також ст. 475 КПК України у частині щодо змісту вироку на підставі угоди із відповідними особливостями. Поряд з тим КПК України також містить норми, де вказується про формулювання підозри як окремо (ст. 287), так і поряд з формулюванням обвинувачення (статті 471, 472).

Однак чіткого визначення, що таке формулювання обвинувачення, законодавець не дає.

При цьому аналіз судової практики останніх років показав, що питання чіткого визначення поняття «формулювання обвинувачення» та його ролі у кримінальному процесі має величезне значення, адже зачіпає права всіх учасників кримінального провадження, у тому числі й суддів.

Судами апеляційної інстанції та касаційним судом винесено низку ухвал про скасування вироків судів першої інстанції з підстав неврахування при призначенні судового розгляду та винесенні вироків відсутності належного формулювання обвинувачення в обвинувальному акті.

Водночас виникають ситуації, коли, скасувавши вирок із призначенням нового розгляду кримінального провадження у суді першої інстанції зі стадії підготовчого судового засідання із мотивів невідповідності сфор-

мульованого в обвинувальному акті обвинувачення вимогам КПК України, апеляційний суд у цьому ж провадженні скасовує ухвали про повернення обвинувального акта прокурору із зазначенням, що він відповідає вимогам КПК України, у тому числі щодо формулювання обвинувачення. Зокрема, у справі № 287/359/14-к Апеляційний суд Житомирської області скасував вирок Олевського районного суду Житомирської області від 20.03.2015 та призначив новий розгляд у суді першої інстанції зі стадії підготовчого судового засідання, оскільки «саме обвинувачення, яке сформульоване в обвинувальному акті, є неконкретним» [4].

У наступному той же Апеляційний суд Житомирської області у цьому ж кримінальному провадженні скасував дві ухвали суду першої інстанції про повернення обвинувального акта прокурору з формулюванням: «колегія суддів визнає доводи апеляційної скарги про хибність висновків суду першої інстанції щодо відсутності в обвинувальному акті викладу формулювання обвинувачення необґрунтованими» [5]; «оскільки під час підготовчого судового засідання, відповідно до ст. 314 КПК України, суд не може вдаватися до оцінки обвинувального акта на предмет правильності формулювання обвинувачення та юридичної кваліфікації дій обвинуваченого» [6].

У правничому середовищі неодноразово наголошувалось про необхідності вироблення єдиних вимог до обвинувального акта при викладенні фактичних обставин правопорушення та формулюванні обвинувачення [7].

У рішеннях апеляційної та касаційної інстанцій неналежністю формулювання обвинувачення визначалося як нечітке словесне виокремлення такого обвинувачення від фактичних обставин справи та кваліфікації діяння, так й незазначення мотивів вчинення злочину, елементів об'єктивної сторони (наприклад, характеру дій обвинуваченого, маси наркотичної речовини, її місцезнаходження тощо), а також фактичне висунення підозри, а не обвинувачення особі.

Тобто практика не визначила єдиного підходу щодо поняття «формулювання обвинувачення» та обсягу й форми його викладення в обвинувальному акті й вирок суду.

В окремих судових рішеннях суди наводять своє тлумачення змісту поняття «формулювання обвинувачення». В ухвалі Апеляційного суду Київської області від 13.10.2015 у справі № 373/1020/15-к, якою скасовано вирок Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області та призначено новий розгляд кримінального провадження у суді першої інстанції зі стадії підготовчого судового засідання, що мотивовано невід-

повідністю сформульованого в обвинувальному акті обвинувачення вимогам КПК України, зазначено, що «формулювання обвинувачення повинно складатись з обставин, які свідчать про наявність доведених даних про подію (час, місце, спосіб) кримінального правопорушення, форму вини, мотив і мету його вчинення, обставини, які впливають на ступінь тяжкості кримінального правопорушення тощо» [8].

Аналогічне визначення наведене в узагальненні судової практики щодо забезпечення права на захист місцевими судами та апеляційним судом Запорізької області за 2013 рік [9].

Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ, надаючи роз'яснення голові Липовецького районного суду Вінницької області стосовно складових частин обвинувального акта (№ 223/02/3/13 від 14.03.2013), зазначив, що формулювання обвинувачення має містити формулювання вчиненого особою діяння, передбаченого КК України, із зазначенням місця, часу, способу вчинення, наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів його вчинення.

Таке визначення формулювання обвинувачення зроблено із посиланням на положення п. 13 частини першої ст. 3 та п. 2 частини третьої ст. 374 КПК України.

Саме розв'язанню питання формулювання обвинувачення присвячена постанова Верховного Суду України від 24.11.2016 у справі № 5-328кс16, якою було відмовлено у задоволенні заяви заступника Генерального прокурора України про перегляд судових рішень на підставі п. 2 ст. 445 КПК України з огляду на неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм права, передбачених у ст. 21, п. 1 частини третьої ст. 42, частині четвертій ст. 110, п. 5 частини другої ст. 291, п. 3 частини третьої ст. 314, частині першій ст. 412 КПК України, усупереч вимогам яких суд дійшов необгрунтованого висновку про відсутність порушення вимог кримінального процесуального закону щодо змісту обвинувального акта, зокрема викладення формулювання обвинувачення, що вплинуло на законність та обгрунтованість вироку [10].

У цій постанові Верховний Суд України, крім аналізу законодавства, ще й навів теоретичне обгрунтування проблематики, що досліджується.

Зокрема, зазначено, що в теорії кримінального процесу використовується назва правової кваліфікації як «формула обвинувачення», а під формулюванням обвинувачення розуміється короткий виклад тексту диспозиції кримінально-правової норми, порушення якої інкримінується особі, фабула обвинувачення виступає фактичною моделлю вчиненого злочину,

а юридичне формулювання (формула та формулювання обвинувачення) – це правова модель злочину, вказівка на кримінально-правові норми, порушення яких інкримінується обвинуваченому [10].

У контексті правозастосовного значення також окремо слід звернути увагу на висновок, зроблений у вищевказаній постанові, про те, що «на стадії досудового розслідування обвинувачення особи пов'язується з моментом складання обвинувального акта, що містить офіційну, сформовану на досудовому розслідуванні версію про вчинення особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність».

Подібне визначення наведене в навчальному посібнику Національної академії внутрішніх справ у розділі «Юридичне закріплення результатів кваліфікації злочинів» – «це фактично юридичне «розшифрування» та конкретизація формули кваліфікації». Зазначається, що «юридичне формулювання обвинувачення описується словами та за допомогою формули кваліфікації. Наприклад: «На підставі наведеного Д. обвинувачується в закінченому замаху на таємне викрадення чужого майна (крадіжку), вчиненому повторно, поєднаному з проникненням у житло, тобто скоїв злочин, передбачений ч. 2 ст. 15 і ч. 3 ст. 185 КК України» [11].

Запропоновані моделі визначення формулювання обвинувачення суттєво різняться за своїм змістовим наповненням. На нашу думку, ці визначення не повною мірою відповідають змісту поняття «формулювання обвинувачення». Зокрема, визначення, запропоновані Апеляційним судом Київської області та Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ, доволі розширено тлумачать зазначені вище норми Кримінального процесуального кодексу України. Верховний Суд України, навпаки, звужує зміст поняття «формулювання обвинувачення», що більше відповідає змісту й формі правової кваліфікації кримінального правопорушення.

На нашу думку, об'єднання формулювання обвинувачення та правової кваліфікації кримінального правопорушення єдиним поняттям юридичного формулювання (формули та формулювання) обвинувачення у правозастосовній практиці недопустимо, оскільки створює правову невизначеність, яку законодавець при прийнятті КПК України у 2012 році намагався усунути.

Як зазначалось, мотив і мета злочину є факультативними елементами складу злочину, які притаманні далеко не всім складам, передбаченим диспозиціями статей Особливої частини Кримінального кодексу України. Тому їх зазначення не є обов'язковим у формулюванні обвинувачення в обвинувальному акті та, відповідно, у вирoku суду, якщо диспозиції ста-

тей, що інкримінуються обвинуваченому, не містять прямої вказівки на ці ознаки або однозначно впливають із характеру діяння [12].

У навчальних виданнях наводиться також визначення «формулювання обвинувачення» як таке, що «становить собою словесне посилення на ті кримінально правові норми, які відображено у формулі кваліфікації. Формулювання обвинувачення дозволяє усунути певну неконкретність, яка може мати місце у формулі кваліфікації (наприклад, пов'язана із наявністю альтернативних основних чи кваліфікуючих ознак складу злочину)» [13].

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Ващенко проти України» (п. 51) зазначено, що «поняття «обвинувачення» для цілей п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод може бути визначене як офіційне доведення до відома особи компетентним органом твердження про вчинення цією особою правопорушення, яке нормою загального характеру визнається осудним і за яке встановлюється відповідальність карного та попереджувального характеру» [14].

Пункт 13 частини першої ст. 3 КПК України надає майже аналогічне визначення терміна обвинувачення – твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому КПК.

В. О. Гринюк через лінгвістичне трактування терміна «формулювання» як стислої і точної словесної форми вираження думки, поняття, судження тощо в контексті законодавчого визначення «обвинувачення» запропонував під формулюванням обвинувачення розуміти стислу і точну форму вираження твердження про винуватість конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення [15, с. 28].

Таке визначення «формулювання обвинувачення» цілком відповідає значенню цього словосполучення та ґрунтується на визначенні терміна «обвинувачення».

Поряд з тим у контексті вищенаведеного неоднакового змістовного тлумачення визначення формулювання обвинувачення у правозастосовній практиці це визначення потребує конкретизації щодо обов'язкових і факультативних елементів, оскільки «стислість і точність» є не настільки конкретними вимірами обсягу, щоб усунути вищезгадані проблеми правозастосування щодо визначення формулювання обвинувачення.

Доволі часто при скасуванні вироків та призначенні нового судового розгляду в суді першої інстанції з причин відсутності або неналежності формулювання обвинувачення в обвинувальному акті суди апеляційної

інстанції посилаються на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Абрамян проти Росії» стосовно необхідності надання повної детальної інформації щодо пред'явленого особі обвинувачення, а також про правову кваліфікацію, яку суд може дати відповідним фактам.

Також про необхідність дотримання права обвинуваченого на отримання докладної інформації щодо суті та причини обвинувачення, висунутого проти нього, зазначається у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Магтоція проти Італії». У цьому рішенні наголошується на необхідності чіткого повідомлення обвинуваченого про час та місце інкримінованих дій.

При цьому практика Європейського суду з прав людини, а так само й визначення обвинувачення, наведене у КПК України, не вказують на необхідність зазначення в обвинуваченні обставин, які не передбачені законом України про кримінальну відповідальність (встановлюють відповідальність карного та попереджувального характеру).

Стаття 19 Конституції України передбачає, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У зв'язку із викладеним більш виправданим при наданні визначення формулювання обвинувачення, із посиланням на положення п. 13 частини першої ст. 3 КПК України та врахуванням приписів частини другої ст. 19 Конституції України, а також практики Європейського суду з прав людини, на нашу думку, є визначення, яке наводитиме структуру цього поняття, не звужуючи його змісту, але й без зазначення необов'язкових елементів. Саме ця формула відповідає вимогам стислості і точності й найбільше наближається до вимоги чіткості.

Метою формулювання обвинувачення є доведення до певної особи (обвинуваченого) й суду твердження про вчинення цією особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у формі, яка дозволяє всім учасникам кримінального провадження уявити юридичну і фактичну сторону обвинувачення, сутність інкримінованих злочинів [16, с. 247].

У контексті викладеного слід дійти висновку, що формулювання обвинувачення повинно у стислій формі містити (перелічувати) усі дії (бездіяльність) особи, які, на думку сторони обвинувачення, утворюють склад того чи іншого злочину.

При цьому мотив та мета злочину, як елементи суб'єктивної сторони складу злочину, мають зазначатися у формулюванні обвинувачення лише у випадках, якщо диспозиції статей, що інкримінуються обвинуваченому, містять пряму вказівку на них або однозначно впливають із характеру діяння.

Наведення елементів складу злочину, які інкримінуються особі, має узгоджуватись із фактичними обставинами правопорушення з «прив'язкою» до ідентифікуючих ознак суб'єкта, об'єкта й об'єктивної сторони (способу вчинення діяння, його наслідків та причинного зв'язку між ними), місця, часу вчинення злочину, його предмета, інших кваліфікуючих ознак.

Практика розгляду кримінальних проваджень з часу набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України у 2012 році свідчить про те, що чітке визначення змісту обов'язкових елементів обвинувального акта, насамперед формулювання обвинувачення, має ледь не вирішальне значення у досягненні завдань кримінального провадження, закріплених ст. 2 КПК України.

Д. В. Пономаренко, досліджуючи питання відповідності обвинувальних актів вимогам КПК України, зазначив, що у більшості випадків апеляційні суди скасовують вироки у зв'язку з відсутністю в обвинувальному акті формулювання обвинувачення і направляють справу на новий розгляд. При цьому зазначають: «Викладене свідчить про істотне порушення судом першої інстанції вимог кримінального процесуального закону, яке перешкодило ухваленню законного й обґрунтованого рішення по суті обвинувачення, що відповідно до вимог п. 3 частини першої ст. 409, частини першої ст. 412 КПК є підставою для його скасування» [17].

Варто погодитись з позицією Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, висловленою в узагальненні практики здійснення апеляційним судом процесуального повноваження щодо призначення нового розгляду в суді першої інстанції, яке затверджено 17 січня 2017 року зборами суддів цього суду, де зазначено, що невідповідність обвинувального акта вимогам КПК може бути підставою для повернення цього процесуального документа винятково на етапі проведення підготовчого судового засідання судом першої інстанції. Саме тому правильність формулювання обвинувачення як одна з вимог обвинувального акта має перевірятись лише судом першої інстанції в порядку, визначеному ст. 314 КПК, яка і визначає процесуальні наслідки неправильності, у тому числі неповноти сформульованого в обвинувальному акті обвинувачення. З огляду на положення ст. 337 КПК саме в межах висунутого об-

винувачення відповідно до обвинувального акта має бути проведено судовий розгляд [18].

У цьому контексті, аналізуючи вищезгадану постанову Верховного Суду України від 24.11.2016 у справі № 5-328кс16, слід дійти висновку, що визначення правильності (повноти, чіткості тощо) формулювання обвинувачення в обвинувальному акті має вирішуватись саме судом першої інстанції на стадії підготовчого судового провадження, а встановлення судами апеляційної чи касаційної інстанцій неправильності, у тому числі неповноти сформульованого в обвинувальному акті обвинувачення, не може визнаватись істотним порушенням вимог закону як єдиною підставою для скасування вироку суду із призначенням нового судового розгляду.

Поряд з тим, обґрунтовуючи це рішення, Верховний Суд України зазначив про важливість викладу саме фактичних обставин кримінального правопорушення, оскільки «фактичні дані в своїй сукупності дають повне уявлення стосовно кожного з елементів складу кримінального правопорушення, що, у свою чергу, дає можливість зіставити фактичну складову обвинувачення з його юридичною формулою» [10].

Не применшуючи ролі чіткого визначення фактичних обставин кримінального правопорушення в обвинувальному акті, слід зазначити, що у контексті приписів статей 368, 373, 374, 420, 471, 472, 475 КПК України особливо важливими є саме формулювання обвинувачення та правова кваліфікація кримінального правопорушення.

Зокрема, це зумовлено тим, що недоведеність у судовому розгляді окремих, вказаних в обвинувальному акті фактичних даних (обставин), зазвичай не призводить до недоведеності всього обвинувачення, а недоведеність формулювання обвинувачення, відповідно до п. 1 частини третьої ст. 374 КПК України, є підставою для визнання особи виправданою.

Висновки і пропозиції. Формулювання обвинувачення в обвинувальному акті є необхідним елементом обвинувачення, невідповідність якого законодавчим приписам чи його відсутність є перешкодою для судового розгляду із дотриманням завдань та загальних засад кримінального провадження.

Неповнота чи відсутність формулювання обвинувачення в обвинувальному акті не може бути підставою для призначення нового розгляду в суді першої інстанції.

Формулювання обвинувачення в обвинувальному акті є самостійним елементом обвинувачення й не може ототожнюватись з викладом фактичних обставин кримінального провадження та його правовою кваліфікацією.

Для подальшого правозастосування пропонується таке визначення поняття «формулювання обвинувачення»: це стисле і точне викладення твердження про винуватість конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення на основі фактично встановлених обставин кримінального провадження, які мають юридичне значення для вирішення питання про притягнення цієї особи до відповідальності за конкретною статтею КК України у контексті формули правової кваліфікації.

До формулювання обвинувачення не мають включатись обставини, які не впливають на підтвердження винуватості особи та не передбачені диспозицією норми КК України, за якою особа притягається до кримінальної відповідальності, зокрема: мотив та мета злочину, якщо у диспозиції статті КК України не міститься прямої вказівки на ці ознаки або вони однозначно не впливають із характеру діяння; висновки експертиз, оскільки вони мають досліджуватись як докази на підтвердження тих чи інших обставин кримінального провадження.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, у ред. станом на 24.04.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 № 1001-05, втратив чинність від 19.11.2012, підстава 4651-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

3. Ухвала Верховного Суду України від 06.07.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0074700-06>.

4. Ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Житомирської області від 27 травня 2015 р. у справі №287/359/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44886935>.

5. Ухвала Апеляційного суду Житомирської області від 04 листопада 2015 р. у справі №287/359/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53295723>.

6. Ухвала колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Апеляційного суду Житомирської області від 14 квітня 2016 р. у справі №287/359/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57138150>.

7. Ноздряков С. В. Складаючи акти, прокурори не приділяють на-

лежної уваги викладенню обставин та мотивів скоєння порушення / С. В. Ноздряков // Закон і бізнес. – 2015. – 21.11–27.11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/119943-skladayuchi_akti_prokurori_ne_pridilyayut_nalezhnoi_uvagi_vi.html).

8. Ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Київської області від 13 жовтня 2015 р. у справі № 373/1020/15-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/52273265>.

9. Узагальнення судової практики щодо забезпечення права на захист місцевими судами та Апеляційним судом Запорізької області за період 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zpa.court.gov.ua/userfiles/uz_SH_.doc.

10. Постанова Верховного Суду України від 24 листопада 2016 р. № 5-328 кс 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/CD958A2554CF7AC3C225808800430727](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/CD958A2554CF7AC3C225808800430727).

11. Теорія кваліфікації злочинів: мультимедійний навч. посіб. Національної академії внутрішніх справ / укл.: А. Савченко, В. Кузнецов, Л. Кузнецова, Л. Вільхова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_tkz/Files/L1/L1_7.htm.

12. Свояк Д. В. Взаємозв'язок матеріального та процесуального значення мотиву і мети злочину / Д. В. Свояк // Проблеми законності: зб. наук. праць. – 2016. – № 132. – С. 175–185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/63982>.

13. Основи держави і права України: підручник / [Ортинський В. Л., Грищук В. К., Мацько М. А., Буряк В. Я. та ін.]. – К.: Знання, 2008. – 583 с. підрозділ 11.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15010922/pravo/kvalifikatsiya_zlochiviv#62

14. Рішення ЄСПЛ у справі «Ващенко проти України» (Заява № 26864/03) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_401

15. Гринюк В. О. До питання про обґрунтованість обвинувачення в обвинувальному акті / В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – К., 2015. – № 4. – С. 25–31.

16. Мікулін В. П. Особливості формулювання обвинувачення про злочини, вчинені в організованих формах / В. П. Мікулін // Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 грудня 1998 р. – Харків, 1999. – С. 247–256.

17. Пономаренко Д. В. Без елементів немає злочину. Яких типових по-

милок припускаються прокурори в обвинувальному акті та які процесуальні наслідки цього [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/print/122577-yakih_tipovih_pomilok_pripuskayutsya_prokurori_v_obvinuvalno.html

18. Узагальнення практики здійснення апеляційним судом процесуального повноваження щодо призначення нового розгляду в суді першої інстанції, яке затверджено 17.01.2017 зборами Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html

СВОЯК Д. Проблемні питання формулювання обвинувачення в обвинувальному акті та його значення в судовому розгляді.

У статті на основі прикладів із судової практики аналізуються визначення та розуміння поняття «формулювання обвинувачення», а також процесуальне значення та наслідки його неправильності, у тому числі неповноти, в обвинувальному акті, як у правовій науці, так і у правозастосовній практиці.

Наводяться приклади запропонованого як у наукових працях, так і у правозастосовній діяльності визначення поняття «формулювання обвинувачення». Пропонується визначення поняття «формулювання обвинувачення» на основі дослідженого матеріалу.

Ключові слова: обвинувачення, формулювання обвинувачення, обвинувальний акт, повернення обвинувального акта прокурору.

СВОЯК Д. Проблемные вопросы формулировки обвинения в обвинительном акте и его значение в судебном рассмотрении.

В статье на основе примеров из судебной практики анализируются определение и понимание понятия «формулировка обвинения», а также процессуальное значение и последствия его неправильности, в том числе неполноты, в обвинительном акте, как в правовой науке, так и в правоприменительной практике.

Приводятся примеры предложенного как в научных трудах, так и в правоприменительной деятельности определения понятия «формулировка обвинения». Предлагается определение понятия «формулировка обвинения» на основе исследованного материала.

Ключевые слова: обвинение, формулировка обвинения, обвинительный акт, возвращение обвинительного акта прокурору.

***SVOIAK D.* Some problem questions of stating charge and his value in an indictment are in a judicial trial**

There are analyzed, the definition and understanding of the concept of “the formulation of the charge” based on examples from judicial practice as well as procedural significance and consequences of its incorrectness, including incompleteness, in the indictment, as in the legal science and in the practice of law enforcement in the article.

Also there are proposed examples of the definition of “formulation of the prosecution” in both scientific works and in law-enforcement activities and the definition of “formulation of the charge” on the basis of the investigated material.

It is noted about the need and the key role of the formulation of the prosecution in the indictment as an element of the prosecution, the lack of compliance with which legislative requirements or lack thereof, is an obstacle to judicial review, with the observance of the tasks and general principles of criminal proceedings. It is argued that the formulation of the charge in the indictment is an independent element of the charge and can not be identified with the statement of the actual circumstances of the criminal proceedings and its legal qualification. In order to comply with the clarity of the wording of the prosecution, it should not include circumstances that do not affect the confirmation of the guilt of the person and the provisions of the Criminal Code of Ukraine, for which the person is prosecuted, are not foreseen by the disposition.

There is a lack of legal grounds for appointing a new trial in the court of first instance based on the results of an appeal review of a court decision on the merits, in the event of an insufficiency or lack of wording of the charge in the indictment.

For further enforcement, the author suggests defining the concept of “formulating the prosecution” as a concise and precise statement of the allegation that a particular person was guilty of committing a criminal offense on the basis of actually established circumstances of the criminal proceedings, which are of legal significance for solving the issue of bringing that person to liability for a specific article of the Criminal Code Ukraine in the context of the formula of legal qualification.

Key words: accusation, formulation of charge, indictment, return of indictment to prosecutor.